

Högby g:a kyrkogård

Mellan Mjölby och Skänninge finns en av Östergötlands mest imponerade runstenar. På den plats där Högby gamla kyrka låg står nu en 3,5 meter hög runsten. Vi vet inte var den ursprungligen varit rest. Enligt de äldsta uppgifterna satt den i sakristiemuren till den gamla kyrkan som revs 1874. Inskriften som är från 1000-talet berättar i versform om den gode bonden Gulle fem söner vilka alla dött.

Runor

Sidan med kors

• ƷŃPŪR • RĪHƷI • ƷTIT • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI •
 ƷTTI • BRŃŃR • ƷTTI • ITI • ITI • ITI • ITI • ITI • ITI • ITI •
 ƷTTI •

Sidan utan kors

ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI •
 ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI •
 ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI •
 ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI • ƷTTI •

Translitterering

• kuþr • karl • kuli • kat • fim • suni • feal • o • furi • frukn •
 treks • asmutr • aitapis • asur • austr • i krikum • uarp •
 o hulmi • halfan • tribin • kari • uarp • at uti • auk • tauþr •
 • bui • þurkil • rist • runar •

Normalisering

borgærðr(?) ræisþi stæin þannsi æftiR Assur, sinn moðurbroður
 sinn, eR ændaðis austr i Grikkium.

Goðr karl Gulligat fæm syni. Fioll a Fyri(?) Frøkn drængR Asmundr
 ændaðis Assur austr i Grikkium, varð a Holmi Halfdan drepinn,
 Kari varð at Uddi(?) ok dauðr Boi.

þorkell ræist runaR

Översättning

Torgärd reste denna sten efter Assur, sin morbroder. Han
 ändades österut i Grekland.

Gode bonden Gulle fick fem söner. Föll på Föret djärve kämpen
 Åsmund ändades Assur österut i Grekland, blev på Bornholm(?)
 Halvdan dräpt. Kåre blev död vid udden(?), död är också Boe.
 Torkel ristade runorna.

Publicerad: Östergötlands runinskrifter nr 81.

Inskriften är fördelad på två sidor av stenen. På den korsprydda
 sidan får vi veta att Torgärd rest stenen efter sin morbror Assur
 som dött i Grekland. På den andra sidan finns en dikt, som
 berättar om Assur och hans fyra bröder. Inskriften är signerad av
 Torkel. Han har ristat ytterligare fyra stenar i trakten. Torkel
 använder sig av en äldre form av m-runa där bistaven har formen
 av en ring.

Dikten är skriven med det bokstavsrimmade (allittererande)
 versmåttet fornyrdslag, som är känt från den isländska
 Eddadiktningen, men även några andra svenska runinskrifter, t.
 ex. Rökstenen. Bokstavsrimmen är understruken i den
 normaliserade texten. Ristarsignaturen ingår inte i dikten. Föret
 är förmodligen samma namn som idag lever kvar i Övre och
 Nedre Föret, två sjöliknande utvidgningar av Fyrisån söder om
 Uppsala. Vad Föret syftat på under vikingatiden kan vi inte vara
 helt säkra på. Grundbetydelsen hos ortnamnet är 'där det är
 möjligt att färdas' och har använts om grunda sjöar, vikar och
 översvåmningsområdet där det varit möjligt att vada. Det är inte
 omöjligt att runinskriftens furi (Föret) kan syfta på
 översvåmningsområdena längs Fyrisåns stränder. Det finns de som
 menar att Åsmunds död på Föret skulle syfta på slaget vid

VÄLJ RUNSTEN:

Runsten:

VÄLJ LANDSKAP:

Välj en länk

Foto: Bengt A Lundberg

Fyrsvallarna. Slaget skall ha stått i Uppsalatrakten omkring 985 och utkämpats mellan kung Erik Segersäll och hans brorson Styrbjörn Starke. Om Åsmund stupat i just detta slag är dock ytterst osäkert.

Gardar 'gårdar' är runinskrifternas benämning på det ryska riket. Det brukar vanligen översättas med Gårdarrike, som är det namn som de fornisländska sagorna använder för samma område. Att sitta betyder här vistas, bo. Man kan jämföra uttrycket med Äldre Västgötalagens bestämmelse att "ingen mans arv tager han medan han sitter i Grekland". Att runinskriften litet oväntat nämner att Smeds bror "sitter i Gårdarrike" kan ha samband med arvskiftet efter Smed.

Var och hur Halvdan och Kåre slutat sina dagar har vållat mycket huvudbry. Orden a hulmi kan betyda att Halvdan dött i holmgång. I allmänhet har man dock räknat med att ett ortnamn avses. Att Bornholm kunnat kallas för bara Holm finns det klara exempel på. Ännu svårare är att avgöra vad atuti står för. Det kan betyda "inte ute", det vill säga att Kåre dött hemma i motsats till de bröder som dött under utlandsfärder. Ett äldre förslag att den skulle röra sig om den skotska hamnstaden Dundee är språkligt möjligt men långsökt. Att tolka det som "vid udden" ligger närmare till hands. Svårigheten är dock att avgöra vilken udde det rör sig om. Ett förslag är att det skulle röra sig om Själlands nordvästra udde, som i äldre tid kallades Od (ett ord som betyder udde). Det är alltså möjligt att både Halvdan och Kåre mött döden i Danmark.

Se även:

[Översätta runor](#) - Om translitterering, normalisering och översättning av runor.

[FMIS Fornsök](#) - Läs med om denna runsten i Fornsök.

Till Östergötland

Foto: Bengt A Lundberg

Riksantikvarieämbetet Telefon: 08
-5191 8000 **Här finns vi**
E-post:

Så hittar du dit:

Klicka på länken nedan till
Eniros karttjänst.

Eniro.se

riksant@raa.se Webbredaktionen: redaktionen@raa.se | [Om webbplatsen](#)